

Луї Огюст Бланкі. Рецензія на мемуар «Що таке власність?» П'єра Жозефа Прудона, 1841

Пане,

Поспішаю висловити вам вдячність за люб'язно надісланий мені ваш другий науковий мемуар про власність. Я прочитав його з великим інтересом, на що, безсумнівно, мене надихнуло ознайомлення з першою брошурою. Мене дуже тішить, що ви трохи змінили грубість форми, яка надавала твору, що має такий рівень, вигляд памфлету; адже ви справді налякали мене, шановний пане, і тільки ваш талант запевнив мене у ваших намірах. Негоже витратити стільки істиннісних знань, щоб увергнути свою країну в полум'я. Така груба пропозиція, що *власність це крадіжка* (!), може спровокувати огиду до вашої книги навіть у серйозних людей, які не оцінюють сумку з вітрини за її етикеткою, якби наполегливо ви не підтримували її в своїй дикій наївності. Натомість, хай ви і пом'якшили форму, ви залишилися не менш вірними суті своїх доктрин, і хоча ви зробили мені честь, назвавши мене співучасником цієї небезпечної проповіді, я не можу визнати свою солідарність із вашою працею, хист якої, безумовно, робив би мені шану, однак компрометував би в усьому іншому.

Я згоден з вами лише в одному: в цьому світі різноманітних видів власності нею занадто часто зловживають. Але я не роблю звідси висновок вважати за потрібне зловживання ці вести до скасування; винищення власності було б героїчним засобом, надмір схожим на смерть, яка лікує всі хвороби. Я піду далі: маю зізнатися вам, що з усіх зловживань, на мій погляд, найогиднішим є зловживання власністю; але знову ж таки, ліки від цього зла існують, і вони не порушують саму власність і, насамперед, не руйнують її. Якщо чинне законодавство погано регулює користування власністю, ми можемо його переробити. Наш цивільний кодекс — не Коран, ми не раз це доводили. Тому реформуйте закони, які регулюють використання власності, але утримайтеся від анафеми; бо за логікою, хто та чесна людина, яка б мала повністю чисті руки? Чи не гадаєте ви, що можна бути крадієм, не знаючи, не бажаючи, і навіть не підозрюючи цього? Хіба ви не визнаєте, що в устрої сьогоденного суспільства, як і в кожній людині, є всі види чеснот і пороків, похідні від наших предків? Невже у ваших очах власність є настільки простою й одволіклою річчю, що ви можете її так зінакшити, зрівнявши, насмілюся висловитися, метафізичними валами? У двох своїх прекрасних і парадоксальних імпровізаціях ви, шановний пане, висловили занадто багато чудових практичних речей, аби вас можна було вважати чистим і непоступливим утопістом. Ви занадто добре знайомі з економічною та академічною мовами для гри словами, здатними викликати бурю. Тож я вірю, що ви зробили з *власністю* те саме, що Руссо вісімдесят років тому зробив з *листами*: ви вчинили чудовий і поетичний дебош духу та науки. Принаймні така моя думка.

Так я казав і в Інституті того дня, коли рецензував вашу книгу. Я знав, що її прагнуть віддати на судове переслідування; ви, запевне, ніколи не дізнаєтеся, через який збіг обставин мені пощастило цьому запобігти.¹ Для мене було б вічним докором те, якби королівський прокурор, вершитель високоінтелектуальних творів у літературі, прийшов після мене, немов наслідуючи, щоби напасти на вашу книгу і, заразом, заподіяти страждання вашій особі. Я провів, клянуся вам, через це дві жахливі ночі, і мені вдалося стримати світську руку лише змусивши її відчути, що ваша книга є науковою дисертацією, а не маніфестом палія. Ваш стиль надто високий для того, щоб бути корисним для тих божевільних, що на вулиці з камінням в руці сперечаються щодо найнагальніших питань суспільного порядку. Але остерігайтесь, шановний пане, аби вони не прийшли незабаром всупереч вам шукати матеріали у вашому дивовижному арсеналі, і щоби ваша могутня метафізика не потрапила до рук якогось софіста з перехрестя, який стане коментувати її перед голодною аудиторією, адже висновком з цього буде грабіжництво.

Я, шановний пане, так само схвильований указаними в книзі вами зловживаннями, але я так сильно прив'язаний до порядку — не до цього банального й надокучливого порядку, для якого достатньо офіцерів поліції — а до величного й поважного порядку людських суспільств, що іноді мені соромно нападати на певні зловживання. Щоразу, коли я змушений щось стрясати однією рукою, мені хочеться це зміцнити іншою. Коли обрізаєте старе дерево, варто остерігатися псування плодівих бруньок! Ви знаєте це краще за всіх. Ви серйозна, освічена людина, з медитативним духом, ви такою живою мовою говорите про одержимих нашого часу, що навіть найбільш тінисті та найпідозріліші уяви можуть запевнитись щодо ваших намірів. Але ви робите висновок за потрібне знищити власність! Ви хочете знищити найенергійніший важіль, який рухає людський розум, ви атакуєте батьківські почуття в його найсолодших ілюзіях, ви одним своїм словом зупиняєте становлення капіталу, і віднині ми будемо будувати на піску, а не закладати в граніт. Ось, це те, чого я не можу визнати, і тому я розкритикував вашу книгу, сповнену таких прекрасних сторінок, настільки блискучу запалом і знаннями книгу!

-
1. (далі — слова Прудона). Пан Вів'єн, міністр юстиції, перед тим, як наказати розпочати переслідування проти Мемуарів про власність, хотів дізнатися думку пана Бланкі, і саме завдяки спостережливості цього почесного академіка він пощадив твір, проти якого вже підняли обурення звинувачень. Пан Вів'єн — не єдина людина при владі, якій з моменту моєї першої публікації я був зобов'язаний допомогою та захистом: але така щедрість у політичних сферах настільки рідкісна, що її потрібно визнавати з чарівною прихильністю та без будь-яких застережень. Зі свого боку я завжди вважав, що погані інституції породжують поганих урядовців, так само як боягузтво і лицемірство певних органів походять лише від розуму тих, хто ними керує. Чому, наприклад, попри чесноти й сьйливі в академічному лоні таланти, загалом академії є центрами інтелектуального придушення, невігластва й низьких інтриг? Це питання заслуговує на увагу якоїсь академії; при оголошенні конкурсу були б конкуренти.

Я хотів би, шановний пане, щоби мій майже знесилений стан здоров'я дозволив мені з вами вивчати сторінку за сторінкою вашого мемуару, яким ви зробили мені честь, надіславши мені його публічно та особисто. Вважаю, що я маю для вас деякі різкі зауваження. Водночас я мушу обмежитися подякою за улесливі слова, якими ви люб'язно висловлювалися про мене. Ми обидва з вами маємо чесноту щирості, мені ж також потрібна обережність. Вам відомо, від якого глибокого занепокоєння страждає робітничий клас; я ж знаю, скільки шляхетних сердець б'ється під цим грубим одягом, і я відчуваю нездоланну братню симпатію до цих тисяч відважних людей, які так рано встають для того, щоби працювати, платити податки і робити нашу країну сильнішою. Я прагну служити їм і просвітлювати їх, між тим як хтось намагається збити їх зі шляху. Ви не писали безпосередньо для них — ви склали два чудові маніфести, з яких другий виваженіший за перший; зробіть третій більш виваженим за другий, і ви займатимете ранг науки, першим обов'язком якої є спокій та неупередженість.

Прощайте, шановний пане! Неможливо мати більше поваги до людини, ніж я до вас.

БЛАНКІ

Париж, 1 травня 1841

з французької переклав Олексій Соляник